

תוכן ענינים

- א. בענין סברת סופה להיות בעולה תחתיו.
- ב. בענין בעולת עצמו אסורה מה"ת.
- ג. ביאור השיטות דאוסר בוגרת ושלכ"ד.
- ד. בענין מהו איסור גירות לכהן.

דף ס.

ת"ר אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא, ואם נשא

נשוי וכו', אמר ר' הונא אמר רב ומוציא בגט... סופה להיות בעולה תחתיו.

[א] נחלקו רב ור' אשי אי מותר לקיים אנוסת עצמו משום דבלא"ה סופה להיות בעולה תחתיו או דמוציא בגט. ביאור הענין.

- א. כהן גדול שאנס או פיתה בתולה וכנסה תנא 'דאם נשא נשוי', ונחלקו רב ור' אשי בכוננתו, דר"ה אמר בשם רב דמהני הנשואין שלא ישלם קנס במפותה אבל מ"מ חייב להוציאה בגט. אבל ר' אשי הוכיח דאמרין 'דסופה להיות בעולה תחתיו' ומן הדין שאם נשא נשוי לגמרי, וי"א (הובא להלן) דגם רב מודה מה"ת לר' אשי ורק מדרבנן מחייב להוציאה.
- ב. וצ"ב עיקר הך סברא דר' אשי דסופה להיות בעולה תחתיו, איך זה מתירה לישאר אצלו. ועוד צ"ע דאי בדיעבד אם נשא נשוי א"כ מ"מ לא ישא לכתחילה, ויש ראשונים שהוכיחו דהכל מדרבנן, אבל לתוס' (הובא להלן) לא ישא מה"ת ומ"מ בדיעבד אם נשא נשוי, וצ"ע היכן מצינו דבר כזה שהאשה אסורה לו מה"ת, ובדיעבד שנשאה היא מותרת לו.
- ג. בזכר יצחק (סי' ל"א ב') ביאר הענין היטב, דתחילה כתב לייסד דבאיסור בעולה לכהן גדול יש שני דינים, [א] מצוה על הכהן גדול לישא בתולה, וזהו מצוה בשעת נישואין שלא ישא רק בתולה. [ב] יש איסור עשה דאסור לבוא עליה דדרשין בתולה ולא בעולה, ולא הבא מכלל עשה הוי עשה, וכתב דדבר זה נלמד מדכתיב קיחת בתולה ב' פעמים בקרא [והדבר מפורש ברמב"ן (ויקרא כ"א י"ג) שכתב דתחילה כתיב והוא אשה בתולה יקח והיינו לאו הבא מכלל עשה עם שאר חייבי לאוין דכתיב שם אלמנה וגרושה וכו', ואח"כ כתיב כי אם בתולה מעמיו יקח אשה' דזהו מצות עשה ליקח בתולה. והזכר יצחק דייק בהרמב"ם ג"כ להנך שני דינים דבהל' אישות (פ"א הי"ח) כתב דיש ג' נשים שאסורות בעשה והיינו מצרי ואדומי ובעולה לכה"ג והם כולהו לאו הבא מכלל עשה, ובהל' איסוי"ב (פ"ז הי"ג) כתב 'מצות עשה על כהן גדול שישא נערה בתולה', הרי משמע דיש שני דברים נפרדים ודו"ק].
- ד. ועפ"ז ביאר הגמ' היטב, דהא דסופה להיות תחתיו הכוונה דמזה מוכח דהאיסור הוא רק בנישואין, דא"א שיהא איסור ביאה לבוגרת ומוכ"ע ובעולה, דאז כל כהן גדול היה צריך לגרש אשתו כשנעשה בעולה או בוגרת, ועל כרחך דכל מצותו הוא בשעת נישואיו דהתורה ציוהו שייקח' בתולה וישאנה, אבל אינה אסורה לו כשאר נשים האסורות.
- ה. ומתיישב איך נאסר בה מה"ת ומ"מ אם נשא נשוי, דבשעת נישואין יש לו מצות עשה ליקח דוקא בתולה ולכן לא ישא נשים אלו דאינן בתולות, אבל אם נשא נשוי דאח"כ שוב אינו מוזהר עליהם כלל דאיסור ביאה ליכא, ורק דנין קיחת הנשואין וזה כבר עבר ואמרין דאם נשא נשוי.
- ו. אולם יש חילוק בין בעולה לבוגרת ומוכת עץ, דאנוסת חבירו ומפותת חבירו לכו"ע תצא [ולראב"י הולד חלל], והטעם עפ"י מה שנתבאר, דבוגרת ומוכת עץ יש רק מצות עשה לישא בתולה, וליכא איסור ביאה, אבל בבעולה יש גם איסור ביאה דהוי לאו הבא בכלל עשה, ולזה לא מהני סופה להיות תחתיו דהא אין סופה להיות נגפמת ע"י אחרים תחתיו, וכשיש איסור ביאה אז שפיר תצא. [בקיצור: יש ב' דינים בבעולה לכה"ג, ודין אחד בבוגרת ומוכת עץ, דלגבי בעולה יש א' מצוה לישא בתולה ב' ואיסור ביאה לבעולה, ובוגרת ומוכת עץ לא ישא משום המצוה לישא בתולה, ולכן עפ"י דלא ישא בוגרת ומוכת עץ מ"מ אם נשא נשוי דכבר נסתלק המצוה. אולם בבעולה יש איסור עשה נוספת מלבא עליה, ועל כן בבעולת אחרים פשיטא דתצא משום האיסור עשה, ובבעולת עצמו נחלקו רב ור' אשי אי שייך הסברא דסופה להיות בעולה תחתיו ודו"ק היטב בכל הני"ל].

[ב] דין בעולת עצמו: [סיכום השיטות אי אסורה מה"ת או מדרבנן, ואם מוציא בגט מה"ת או לא, ודין הולד].

- א. בהא דתניא דלא ישא אנוסת עצמו או מפותת עצמו ואם נשא נשוי אמר רב דמוציאה גט [ואם נשא נשוי לענין קנס], ור' אשי הקשה עליו דנימא דסופה להיות בעולה תחתיו, ונשאר בקושיא. ולהלכה קי"ל כרב דמוציאה בגט [כמבואר ברמב"ם ועוד].
- ב. אמנם בהא דלרב חייב להוציאה נחלקו הראשונים אי מה"ת חייב להוציאה, או דמה"ת מותר לקיימה כסברת ר' אשי הואיל וסופה להיות בעולה תחתיו, ורק מדרבנן חייב להוציאה. ויש בזה בעיקר ד' שיטות.
- ג. [א] תוס' ישנים (דף נה:): ושיטת ר"ת הובא בתוס' כתובות (דף ל.) כפי שביאר בשער המלך (איסוי"ב פ"ז הי"ג) דכל האיסור לישא בעולת עצמו הוא רק מדרבנן. והאחרונים כתבו דהוכיחו כן דבאיסור מה"ת ל"ש שיהא בדיעבד אם נשא נשוי.
- ד. [ב] שיטת התוס' (כתובות דף ל. ד"ה איכא בינייהו) דהאיסור לישא בעולת עצמו הוא מדאורייתא אבל מ"מ אחרי שנשא מותר לקיימה מדאורייתא ורק מדרבנן מוציא בגט, [וכאן בד"ה שאינו, נסתפקו בזה ע"ש]. וביאר שיטה זו נתבאר לעיל.
- ה. [ג] שיטת הרמב"ן (דף נט.) דגם אחרי שנשא אסור לקיימה מדאורייתא ומוציא בגט מה"ת, ומ"מ אין הולד חלל ואינה מתחללת כיון שסופה להיות בעולה תחתיו [ורק צ"ב מהכ"ת שיועיל סברא זו רק לגבי הולד, עיין אות ח' מה שיתבאר].
- ו. [ד] שיטת הרמב"ם (פ"ז איסוי"ב ה"ו) כפי ביאורו של המשלי"ם והקרי"א דגם בבעולת עצמו מתחללת והולד חלל מה"ת, ולפ"ז הא דנחלקו באנוסת חבריו ומפותת חבריו צ"ל דלרבותא הוא דאפילו באנוסת חבריו ס"ל לרבנן דהולד כשר וכמש"כ התוס'.

- ז. **ביאור השיטות:** הנה דיעה הראשונה דהכל מותר מה"ת, א"ש דמהני סופה להיות בעולה תחתיו לגמרי, ודעת הרמב"ם א"ש דהכל אסור והולד חלל דלא אמרינן סברא זו כלל. ורק שיטת התוס' והרמב"ן צ"ב דבמקצת מהני, וכבר נתבאר לעיל שיטת התוס' דאע"ג דאסור לישא אותה מה"ת משום מצות נשואי בתולה, מ"מ ליכא איסור ביאה.
- ח. אמנם אכתי קשה שיטת הרמב"ן דכתב דאסור מה"ת בין לכונסה ובין לקיימה, אבל אהני סברת דסופה להיות בעולה תחתיו דאין הולד חלל, ותמוה דאי לא אהני לאיסור ביאה מהכ"ת שיועיל לגבי הולד. ובעטרת שמואל צידד לחדש דס"ל להרמב"ן דבעולת עצמו יש רק מצות עשה ולא איסור עשה, וא"כ אפילו נימא דיש חלל מחייבי עשה ה"מ כשיש איסור דלאו הבא מכלל עשה, אבל כשעובר על מצות עשה אינו עושה חללות [אולם צ"ב דכפשוטו המצוה הוא רק בשעת נשואין].

והא רב ור' יוחנן דאמרי תרווייהו בוגרת ומוכ"ע לא ישא ואם נשא נשוי, אלמא..

[ג] צ"ע איך רב אוסר בוגרת, הא אסר גם בשלא כדרכה, וכפשוטו זהו תרתי דסתרי.

- א. בקרן אורה הקשה, דלעיל נחלקו תנאים בדין בוגרת ושלא כדרכה, דלר"מ בוגרת אסורה ושלא כדרכה מותר, ולר"א ור"ש בוגרת מותרת ושלא כדרכה אסורה, ופרש"י שם דשני הדינים תלויין זה בזה איך לדרוש הפסוקים.
- ב. ותמוה דהא רב אמר לעיל (דף נט.) דנבעלה שלא כדרכה אסורה לכהן גדול, וכאן אמר דבוגרת אסורה לכה"ג, ונמצא דהחמיר בשניהם בין בבוגרת ובין בשלא כדרכה. וכן קשה על הרמב"ם (איסוי"ב פ"ז) שפסק להחמיר בשניהם.
- ג. בשער המלך (שם) נתקשה בזה, ות"י דהא דלר"מ שאסר בוגרת התיר בשלא כדרכה פרש"י דאי שלא כדרכה אסורה אז א"צ קרא דנלמד מבוגרת מק"ו, ולפ"ז כשאמרו בבוגרת ומוכת עץ דאם נשא נשוי, ובשלא כדרכה לא אמרינן אם נשא נשוי, אז איצטריך בבתוליה לשלא כדרכה דלא נימא דיו ואם נשא נשוי, וא"כ למסקנא לכו"ע נאסרה שלא כדרכה.

דף ס: תניא רשב"י אומר גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד, כשירה לכהונה שנאמר וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם והרי פנחס עמהם...

ד] מבואר פלוגתת רשב"י וחכמים אי גיורת פחותה מב' ג' אסורה לכהן, ביאור הפסול.

- א. הנה מבואר דלכו"ע גיורת אסורה לכהן, ובקידושין (דף עח.) דרשו ליה מקרא דכתיב ביחזקאל לגבי כהנים שיקחו רק 'בתולות מזרע בית ישראל' ונחלקו בנתגיירה פחותה מבת ג', ורשב"י הוכיח להתיר. וצ"ב מהו איסורה מה"ת.
- ב. **שיטה א.** רש"י פי' דרשב"י התיר פחותה מבת ג' 'דלא מחזקינן לה בזונה', ומשמע דגיורת דעלמא אסורה משום דנבעלה בגיותה, ולכן נאסרה מדין זונה. וכן פי' להלן (דף סא.) דגיורת נקראת זונה משום דנבעלה לעכו"ם בגיותה.
- ג. **שיטה ב.** אמנם הרמב"ם (הל' איסורי ביאה ה"ג) ותוס' (דף סא. ד"ה גיורת) והרא"ש (סי' ו') חלקו ע"ז דגם בלא נבעלה בגיותה נאסרה לכהונה, והוכיחו כן מהא דפחותה מבת ג' אסורה אע"ג דאין ביאתה ביאה, וע"כ דכל אשה שאינה בת ישראל הוי זונה, וקרא דיחזקאל דדרשינן בקידושין לאסור גיורת גילה על פירוש כוונת התורה בזונה.
- ד. ורק צ"ב אך נקרת זונה כשלא זינתה, ותוס' כתבו משום דבאה מן העכו"ם דשטופי זמה הם, [דהם בחפצא ילדי זנות ונקראין זונה]. והרמב"ם כתב דהואיל ואינה בת ישראל נקראת זונה, וביאר (בהלכה ה') דאין שם זונה תלוי בבעילת איסור אלא בפגימה, דזונה היא פגומה, וכתב המגיד משנה דלכן גם גיורת נקראת זונה אע"ג דלא נבעלה דהיא פגומה.
- ה. **שיטה ג.** הראב"ד (השגות שם) והרשב"א (כאן) פי' דהיא אסורה משום דכתיב ביחזקאל 'כי אם מבתולות זרע ישראל', ודרשינן דצריך שתהיה מישראל, ואם לאו הכי הן אסורות לכהן. והרשב"א כתב דזהו איסור דאורייתא דהכי גמירי ויחזקאל רק פירשה. והוי איסור חדשה של גיורת לכהן. [אמנם המנ"ח (מצוה רס"ו) פי' דלהראב"ד דהוי מדברי קבלה]
- ו. ונמצא ג' שיטות: א. לרש"י אסורה משום זונה ע"י שנבעלה בגיותה. ב. להרמב"ם ותוס' גם בלא נבעלה נקראת זונה דקרא. ג. ולראב"ד אינה משום זונה אלא משום דכתיב בתולות מזרע בית ישראל. [לרש"י תמוה מפחותה מבת ג' דאין ביאתה ביאה, ובמנ"ח (מצוה רס"ו) והקרי"א תי' דרש"י ס"ל דיש ב' דינים א' דהיא זונה גמורה כשנבעלה, ב' גם בלי ביאה נאסרה לכה"פ מקרא דיחזקאל].